

ומוכיחה הגמרא: **דיקא נמי, דקתני דומיא דקמייע**, שנשנו יחד בבבביתא. וכשם שקמייע הוא משום צער החולי, אף טרסקל הוא משום צער. וזה שייך רק בקטנים, שיש להם צער.

ומסקינן: **שמע מינה!**

אמר מר: **ולא תצא בקמייע, אף על פי שהוא** נג-ב מומחה.

ומקשינן: **והא אנו תנן לקמן: ולא יצא אדם בקמייע שאינו מומחה** [שלא הוכח ג' פעמים שהועיל לרפא]. **הא קמייע מומחה שפיר דמי**, ומותר לצאת בו. ומאי שנא בהמה מאדם? כשם שנחשב הקמייע שמירת גופו של אדם, ולא משאוי, כך יהא מותר בהמה.

ומשינן: **הכא נמי**, גם כאן מדובר בקמייע **שאינו מומחה**.

מטיילת עמו בחצר, שממלאים את הזוג בצמר או במוכין, כדי שלא יקשקש הענבל שבתוכו וישמייע קול⁽⁵⁰⁾. ודוקא בחצר מותר. אבל לא תצא עמו לרשות הרבים, כדתנן להלן [נד, ב]⁽⁵¹⁾.

ומקשינן: **קתני מיהת, "ולא סייחים בטרסקלים שבפיהם לרשות הרבים"**. משמע, דוקא לרשות הרבים הוא דלא יצאו, משום משאוי. **הא בחצר שפיר דמי**⁽⁵²⁾.

מאי לאו, בסייחים גדולים שצוארם ארוך, ויכולים לשוח ולאכול מהקרקע. ואינו תולה להם את הטרסקל בצוארם אלא **משום תענוג**. כדי שלא יצטרכו לטרוח. וקשה לשמואל שאסר אף בחצר.

ומשינן: **לא בגדולים מדובר**. אלא **בקטנים!** שלפי שארכובותיהן גבוהין וצוארם קטן, יש להם צער לשוח על גבי הקרקע ולאכול. וכל שהוא **משום צער מותר**.

הבהמה כדי למוכרה. וראה להלן.

51. וסיבת האיסור מפני שנראה כהולך עמה לשוק למוכרה, ואסור אפילו בלי ענבל [ברשות הרבים]. ולפי הריטב"א והר"ן [הנ"ל] אסרו מאותו טעם גם בחצר כשיש בו עינבל, ומשום שאז נראה יותר שהולך למוכרה אסרו אפילו בחצר. ולהלן [סד, ב] דנה הגמרא אם אסור בחצר גם בלי עינבל משום שכל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.

52. והקשו התוספות שלמדנו רק שמותר לצאת בטרסקלים לחצר אבל מנין שמותר לקשור טרסקל בשבת? ותירצו שדייקו מהדגשת הברייתא רק על טרסקלים "לרשות הרבים"

שדרך הבהמה בכך מותר, והרי דרכה לצאת בחסם שבפיה? ולכן פירש שדרכה בכך רק בדרך, ובמקום מרעיתה נוטלים אותו לכן הוא נחשב כמשאוי.

50. רש"י. והקשה המגן אברהם [שה, ה] שאיסור השמעת קול הוא דוקא בקול של שיר כמבואר בשו"ע [רלה, א]? והביא שהתוספות [נח, ב] כתבו שהענבל מיועד לשימוש הבעלים שידע היכן נמצאת בהמתו, וביאר הלבושי שרד שכונתו היא שלפי התוספות העינבל נחשב ככלי מיוחד להשמעת קול ואסור אפילו קול שאינו של שיר, לדעת הרמ"א [שא, א].

והריטב"א והר"ן פירשו שהאיסור הוא משום שנראה כהולך למוכרו בשוק, ואסרו אפילו בחצר מפני שזוג עם ענבל מניחים על

ותמהינן: והא "אף על פי שהוא מומחה", קתני?!

ומשנינן: שמדובר בקמיע שהוא מומחה לאדם. אבל ואינו מומחה לבהמה. ולכן לא תצא בו הבהמה.

והוינן בה: ומי איכא קמיע המומחה לאדם, ולא הוי מומחה לבהמה?

ומשנינן: אין. אדם דאית ליה מזלא [מלאך המליץ עליו]⁽⁵³⁾, הקמיע מסייע ליה. אבל בהמה דלית לה מזלא, הקמיע לא מסייע לה.

ושוב מקשינן: אי הכי, שמדובר באינו מומחה לבהמה, מאי זה "חומר בבהמה מבאדם" שאמרה הברייתא? הרי אף באדם הוא כן שאם אין הקמיע מומחה לו, אף האדם אין יוצא בו.

ומשנינן: מי סברת ש"זה חומר" אקמיע קאי? לא כן הוא. אלא אסנדל קאי! שאף שהאדם יוצא בסנדלו לרשות הרבים, הבהמה אינה יוצאת בו. משום דחיישינן שמא יפול, ועלול לטלטלו ברשות הרבים.

תא שמע: סכין בשמן ומפרכסין את גלדי המכה, לאדם. ואין סכין ומפרכסין לבהמה.

מאי לאו, שמדובר באופן דאיכא עדיין למכה, ומפרכסין לאדם משום צער. אבל לבהמה אסור לפרכס אף משום צער.

וקשה בין לרב ובין לשמואל, שמתירים כל טרחה שהיא משום צער.

ומשנינן: לא מדובר שעדיין יש מכה. אלא לאחר דגמרה המכה ונרפאה. ואין סך

שהוסיפה כאן הברייתא לשון נוסף, ללמד שבחצר מותר הטרסקל לגמרי ואפילו לתלות אותו.

53. רש"י. ובבבא קמא [ב, ב] כתב רש"י עוד פירוש: שיש לו דעת לשמור את גופו. וקשה לפירושו מה מועיל שיש לו דעת כדי שיועיל לו יותר קמיע? וצריך לומר כמו שכתב המאירי: שאדם מתחזק מתוך בטחונו על הקמיע ומתרפא. והקשה המהרש"א שלפי הטעם שאומרת הגמרא שאדם רפואתו על ידי קמיע קלה יותר מסתבר שקמיע המומחה לבהמה בודאי יועיל לאדם ויכול לצאת בו בשבת, ואם כן לכאורה לא קשה קושיית הגמרא: מאי זה חומר בבהמה מבאדם, שהחומר היא שקמיע המומחה לאדם אסור לבהמה וקמיע המומחה לבהמה מותר לאדם, ובזה חמור יותר דין הבהמה?

ותירץ, שידעה הגמרא מאיזה טעם שהוא שקמיע המומחה לבהמה אסור לאדם, וכתב שהוא דוחק. ובאמת המאירי כתב כן, ופירש שהטעם הוא משום ש"בהמה מתוך גסות חומרה רפואתה קרובה" והיינו שיש לבהמה מעלה וחיסרון ביחס לרפואת קמיע. וראה שפת אמת. אולם הריטב"א הקשה להיפך מה מועיל סברת "מזלא" לרפואת קמיע, ואיך הקשו שקמיע מומחה לאדם יחשב מומחה לבהמה והרי הקמיע אינו רפואה טבעית ולכל חולי קמיע אחר, ובודאי שחולי באדם ובבהמה אינם דומים כלל וכלל? ותירץ, שמדובר כאן על "אדם מומחה" לקמיעות לחולאים שונים [ראה להלן סא, ב איתמחי גברא] והוא עשה קמיע זה, ומקשינן שכמו שהקמיע שעשה אדם מומחה נחשב לקמיע מומחה לכל המחלות יועיל קמיע שלו גם לבהמה? ומתרצינן שחולי של בהמה הוא דבר שונה לגמרי וצריך מומחה לחולי של

ומפרכס משום צער, אלא **משום תענוג**. ולכן אסור בהמה⁽⁵⁴⁾.

תא שמע: בהמה שאחזה חולי של דם⁽⁵⁵⁾, שהיא מתחממת ונראית מלאת דם – אין מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן.

אבל אדם שאחזו דם, מעמידין אותו במים בשביל שיצטנן. ומוכח שאסור לטרוח בהמה אף במקום צער. וקשה לרב ולשמואל.

אמר עולא: סיבת האיסור בבהמה, גזירה היא **משום שחיקת סממנין**. שמטעם זה אסרו חכמים כל רפואה בשבת. שמא יבואו להתיר שחיקת סממנים לרפואה בשבת, ויעברו על איסור טוחן, שהוא מדאורייתא.

ומקשינן: **אי הכי**, נאסור באדם נמי להעמידו במים, משום גזירה זו. שהרי עושה זאת לצורך רפואה.

ומשינין: **אדם** אין נראה שעומד במים לצורך רפואה. אלא **נראה כמיקר** [מקרר] עצמו במים, וכיון שלא נראה כרפואה, לא גזרו בה.

ושוב מקשינן: **אי הכי**, בבהמה נמי נתיר משום שנראה כמיקר, ולא לרפואה עושה⁽⁵⁶⁾.

ומשינין: אין דרך להיות מיקר לבהמה. הילכך, כולם יודעים שלרפואה הוא עושה, ויבואו להתיר שחיקת סממנין לרפואה.

ומקשינן: **ולבהמה מי גזרינן** במקום הפסד? **והתניא**: היתה הבהמה עומדת חוץ לתחום שבת, הרי הוא קורא לה, והיא באה. וסברה הגמרא שעומדת הבהמה מחוץ לתחום של האדם הקוראה.

ולא גזרינן שמא על ידי שנתיר לו לקוראה **דלמא אתי** הוא עצמו חוץ לתחומו **לאתויי**

בהמה. [ולדבריו בודאי שקמיע המומחה לבהמה לא יועיל לאדם, ותירוץ הגמרא הוא סיבה שחלוק אדם מבהמה לגמרי ולא יועיל קמיע של אחד לשני].

54. וכתב רש"י שעדיין נשאר קשה על רב שמתיר טירחא לצורך תענוג של בהמה ומתיר לתלות טרסקל? וכן קשה עליו מהברייתא לעיל שאסור ליטול אוכף מעל החמור לצננו אף שיש לו תענוג, אלא שרב תנא הוא וחולק על הברייתא. והריטב"א תירץ, שכאן מדובר בתענוג יתירא וגם רב מודה שאסור.

וכתבו התוספות [נג, א ד"ה שמעיה] וכן נקטו הפוסקים דאף שהלכה כרב באיסורים כאן הלכה כשמואל מפני שהברייתא מוכיחה כשמואל, וכן רבי יוחנן סובר כשמואל.

55. כתב הביאור הלכה [שלב, בשם בנו רבי אברהם] שבודאי לא מדובר כאן באופן שנחשב פיקוח נפש באדם, שאם כן אין שום חידוש שמותר לצנן אדם שאחזו דם. והוסיף לחדש שמדובר באופן שאין חשש להפסד ממונו ובהמתו אלא משום צער הבהמה בעלמא, אבל כשיש הפסד ממון או ספק שמא תמות מותר לעשות רפואה לבהמה לכולי עלמא. וראה להלן.

56. והקשה השפת אמת הרי גם לקרר את הבהמה לתענוג [ולא לצורך רפואה] אסור לפי שמואל ורבי יוחנן, ונתרץ שמטעם זה אסרה הברייתא? ותירץ, שקושיית הגמרא רק לפי רב שמתיר טירחא בשבת לצורך תענוג לבהמה. ואפשר שמתחילה סברה הגמרא שהברייתא

[שנקבע לפי תחום הרועה].

וכגון שהיה תחום שבת שלה מובלע בתוך תחום השבת שלו. כך שאף אם יצא למקום הבהמה, עדיין לא יצא חוץ לתחומו. ולכן אין חשש שיצא חוץ לתחום⁽⁵⁸⁾.

ומה שאסור לו להביאנה בידיים, היינו משום שעומדת הבהמה חוץ לתחום שלה. וכל היוצא חוץ לתחום, בין אדם ובין בהמה, אין לו אלא ד' אמות, ואסור לו לילך יותר מכך. ולכן, אם יביאנה אליו בידיים יעבור בכך על לאו דמחמר [שאסור לו לעשות בידיים איסור שבת בבהמתו] בזה שמוציאה מחוץ לד'

את הבהמה בעצמו, ויעבור על איסור תחומין. שכיון שתלך הבהמה לאיבוד אם לא יביאנה אצלו, לא גזרו בה.

ולמדנו שלא גזרו בבהמה במקום שיש הפסד ומדוע גזרו בבהמה שאחזה דם משום שחיקת סממנין? ⁽⁵⁷⁾

ואמר רבינא: שבאמת אף במקום פסידא גזרו. אלא שמדובר בבהמה המסורה לרועה. שתחום שבת שלה הוא כתחום הרועה. כלומר, אלפיים אמה לכל צד ממקום רגלי הרועה. וזה שקורא לה הוא הבעלים. שתחום השבת שלו שונה מתחום הבהמה

הפסד. וראה להלן.

ובהגהות חתם סופר [בסוף המסכת] תירץ, שאף שאיסור תחומין הוא מדרבנן בכל זאת במקום שאדם בהול על ממונו שלא יפסידו, גזרו אפילו על חשש איסור דרבנן כמו בהצלה מדליקה בפרק כל כתבי. וראה להלן בשם **הביאור הלכה** שלפעמים מה שאדם בהול להציל ממונו היא סיבה להקל כדי שלא יבא לעבור על איסור דאורייתא מתוך כהלה.

58. רש"י. ולפי פירוש הריטב"א [הנ"ל] שמקשינן שנגזור שמא יטלטל את הבהמה בידו צריך לפרש את תירוץ הגמרא באופן אחר. והריטב"א תמה מאד על פירוש רש"י — מה החילוק בין גרמא לבהמתו שתצא חוץ לתחומה ובין מוציאה בידיים והרי אין איסור שבינת בהמתו בתחומין [ראה להלן] **ובהגהות רבי אלעזר משה הורביץ** האריך להקשות על פירוש רש"י.

ולכן פירש הריטב"א את תירוץ הגמרא שמדובר באופן שאין כלל איסור תחומין לאדם, וכגון שהיתה הבהמה "עומדת" בתוך תחומו, וכיון שאין שום צד איסור במה שהוא קורא לה

אוסרת העמדת בהמה במים מצד טירחא, אבל לפי עולא שפירש שהברייתא אסרה מצד איסור רפואה בשבת — אם כן מה שאמרו בהמה שאחזה דם הכונה היא — רק באופן כזה שהוא לרפואה, אבל סתם בהמה מותר להעמידה במים ואין זה נחשב טירחא בשבת.

57. והקשה **רבי עקיבא איגר** [בגליון הש"ס] מה הדמיון גזירת רפואה לכאן, הרי שחיקת סממנים הוא איסור דאורייתא וגזרו כדי שלא יכשל בכך, אבל תחומין הוא איסור דרבנן ולכן לא גזרו? **והמצפה** איתן תירץ, שמדובר חוץ לתחום י"ב מיל שהוא דאורייתא. [והוא דוחק גדול שהרי אסור לו מדרבנן לצאת חוץ לאלפיים אמה ואין הוא הגיע לגבול י"ב מיל].

אולם **בריטב"א** [החדש] הקשה קושיא זו, ולכן פירש שקושיית הגמרא היא שנגזור מחמת חשש שמא הוא יטלטל את הבהמה ארבע אמות ברשות הרבים. וראה **הגהות רבי אלעזר משה הורביץ** שפירש את הסוגיא כולה כעין פירוש הריטב"א, שקושיית הגמרא היא שכל מה שאסור לעשות בידיים יש לגזור שלא יגרום שמא יעשה בידיים, ומוכח שלא גזרו על בהמה במקום

אמות שלה⁽⁵⁹⁾.

אבל לקרוא לה שתבוא מאליה מותר. דלא הוזהר הוא על תחום בהמתו⁽⁶⁰⁾.

רב נחמן בר יצחק אמר: גזירת שחיקת

סממנין גופה בבהמה — מחלוקת **תנאי** היא! ויש תנא שלא גזר על שאר רפואות בבהמה, אטו שחיקת סממנין.

דתנאי: בהמה שאכלה כרשינין הרבה, ומחמת כן אחזה חולי, והיא צריכה לשלשל,

הברייתא קורא לה, אבל אם היא בתוך תחומו יכול לרדוף אחריה שתבא לעיר.

60. רש"י. ומשמע שאין איסור שביתת בהמה באיסור תחומין כלל, ופירש הר"ן בחידושו שהסיבה לכך שדרשו "מלמען ינוח" שמותר להניח לבהמה לתלוש עשבים בשבת, וכמו כן הליכה חוץ לתחום שאין בה טורח ומלאכה מותר לבהמה. אולם הרמ"א [סוף שה] כתב שמותר למסור בהמה בשבת לרועה גוי ואין לחוש שיוציאה מהתחום משום "שתחומין מדרבנן" ומשמע שבתחומין מהתורה יש איסור שביתת בהמתו.

והקשה המגן אברהם [שם, יח] שנאסור למסור לרועה גוי שמא יוציאנה חוץ ליי"ב מיל שהוא שיעור תחומין מהתורה? וכתב שמא הוא סובר שיי"ב מיל הוא גם רק מדרבנן. והשער הציון [שם, עה] פסק שאם מוליכה הרועה חוץ ליי"ב מיל יש להחמיר שלא למוסרה לו.

אולם הדרכי משה הביא שהמרדכי כתב סיבה אחרת, ומשום שאין בתחומין כרת וסקילה לכן אין בהם איסור שביתת בהמה. וכתב [שם] רבי עקיבא איגר [בשם בנו רבי שמואל] שממה נפשך מותר למסור לרועה כדמוכח בגמרא עבודה זרה, אלא שאם תחומין מדרבנן אפילו יותר מי"ב מיל — הסיבה שמותר היא מפני שאין שביתה באיסור דרבנן, ולפי הדיעות שיי"ב מיל הוא מדאורייתא — הסיבה היא משום שבאיסור שאין בו כרת וחטאת הבעלים לא מצווה על שביתת בהמתו.

אין סיבה לגזור שמא יעשה איסור. והקושיא היתה רק במקום שיש איזה קולא במעשיו [כשהבהמה חוץ לתחומו והוא עלול לצאת ולעבור איסור תחומין דרבנן] יש לגזור כדי שלא ילמדו להקל ויבא לטלטלה ברשות הרבים, ומתרינין שאין חשש סביר של איסור דרבנן לכן אין לגזור שמא יעבור איסור מהתורה.

59. רש"י. [וראה לעיל שהריטב"א תמה על חילוק, ופירש באופן אחר]. והתוספות הוסיפו לדייק מהברייתא שמותר רק לקרוא לבהמה ותבא מעצמה, אבל לרדוף אחריה שתבא לעיר אסור. והשו"ע [שו, ב] פסק את הברייתא, וכתב המגן אברהם [שם, ד] אבל בדיינים אסור כמו רש"י, והאליהו רבא הוסיף שאסור גם לרדוף אחריה שתבא לעיר כמו שכתבו התוספות, והקשה רבי עקיבא איגר מדוע השמיט המגן אברהם את הדין שבתוספות?

ותירץ, שהתוספות כתבו זאת רק לפי רבינא שפירש את הברייתא באופן שהבהמה נמצאת מחוץ לתחומה, וכן הוא סובר שאם היא מחוץ לתחום הבעלים אסור לו לקרוא לה שמא יצא חוץ לתחום, לכן גם כשהיא בתוך תחומו אסור לרדוף אחריה שמא יבא לטלטלה, אבל ההלכה היא כתירוצו רב נחמן בר יצחק שאין בבהמה גזירה כלל [כמו שפסק השו"ע שלב, ג, ד] ואם כן אין איסור לרדוף אחריה, ורק בדיים אסור. ועוד שלפי רב נחמן בר יצחק אין לדייק זאת מהברייתא [כדיוק התוספות] משום שמדובר שהבהמה עומדת מחוץ לתחום של הבעלים ואינו יכול לצאת לרדוף אחריה ולכן אמרה

לא יריצנה בחצר בשביל שתתרפה [שיתרפו מעיה ותשלשל], מפני שרפואה היא. וגזרו אטו שחיקת סממנין.

ורבי אושעיא מתיר⁽⁶¹⁾. שהוא סובר שלא גזרו גזירה זו בבהמה. משום שאין אדם בהול כל כך על רפואת בהמתו⁽⁶²⁾.

דרש רבא: הלכה כרבי אושעיא שלא גזרו ברפואת בהמה, אטו שחיקת סממנין.

אמר מר: לא יצא הזב בכיס שלו, ולא עזים בכיס שבדדיהן.

ואקשינן: והתניא: יוצאות עזים בכיס שבדדיהן?

אמר רב יהודה: לא קשיא.

הא ששינו "יוצאות", מדובר בדמיהדק שמהודק הכיס היטב.

והא ששינו "ולא עזים בכיס שבדדיהן", מדובר בדלא מיהדק, שכיון שאינו מהודק, חוששים שיפול, והבעלים עלול לטלטלו ברשות הרבים.

רב יוסף אמר: תנאי שקלת מעלמא? ⁽⁶³⁾

נפש, וסיבה זו שייך רק ברפואת אדם אבל ברפואת בהמה לא יטעו בכך. [ולפי הרי"ף מיושב בפשיטות].

אמנם לפי טעמים אלו מסקנת הגמרא שלא גזרו בבהמה רק על רפואה, אבל על החשש שיצא חוץ לתחום צריך לתירוץ של רבינא שמדובר שהיתה הבהמה בתוך התחום של הבעלים, אבל השו"ע [שו, ב] פסק את הברייתא בלי האוקימתא של רבינא, וכתב השפת אמת שמבואר שרב נחמן בר יצחק סובר שלא גזרו על בהמה כלל במקום הפסד וכן משמע בגמרא [ושמא צריך את שתי הסיבות: גם שלא גזרו על טירחא לבהמה במקום הפסד ואפילו כשיש חשש שיבא לעשות איסור, וגם שאין בבהמה את הגזירה הכללית שלא לעשות שום רפואה].

והובא לעיל שהמגן אברהם [שם] פסק שלהביאה בידים אסור, ומשמע שלרדוף אחריה מותר [דלא כתוספות] והיינו שלא גזרו על בהמה, אלא שלהביאה בידים הוא איסור גמור של מחמר וכדברי רש"י. והמאירי כתב שלמסקנת רב נחמן בר יצחק מותר אפילו להביאה בידים.

63. וכתבו התוספות שידע רב יהודה שנחלקו

61. הרשב"א והר"ן הביאו גירסא: ורבי יאשיה מיקל. וכתבו שמלשון זה למד הראב"ד שאין הלכה כמותו, ולכן לא אמרו "מתיר". אך הפוסקים נקטו שהלכה כמותו ומשום שדרש רבא שהלכה כרבי אושעיא.

ונחלקו הראשונים [הובאו בשלטי הגיבורים כד, ב אות ד] אם רבי אושעיא מיקל רק בגזירת רפואה אטו שחיקת סממנים בהרצת בהמה שאכלה כרשינים, או בכל רפואה כמו להעמידה במים ולהאכילה סמני רפואה, ראה ריטב"א. והשפת אמת כתב דאפשר לומר שהוא סובר שאין גזירה דרבנן בבהמה במקום הפסד כסברת הגמרא בקושיא, והוא מתיר אפילו להביאה מחוץ לתחומה שאין לגזור שום איסור מדרבנן במקום הפסד בהמה. וכן מפורש במאירי שיותר להביאה מחוץ לתחום בידים [וכנראה שסובר כהשפת אמת הנ"ל] אך השו"ע פסק [שו, ב] שיותר רק לקרוא לה כדי שתבא.

62. לשון הרי"ף. והריטב"א תמה מדוע הקילו חכמים לבהמה יותר מאשר לרפואת אדם? ותירץ, שסיבת הגזירה היא שמא יבואו להקל לחולה שאין בו סכנה לשחוק לו סממנים מחשש שיסתכן, ויטעו בכך ויחשבו שדינו כמו פיקוח

כלומר, וכי אבדת את כל התנאים, עד שאין אתה מוצא תנאים שנחלקו בכך? ולמה לך לדחוק את הברייתות בשתי אוקימתות שונות. והלא מחלוקת של תנאי היא. וכל ברייתא היא לפי תנא אחר.

דתנן: העזים יוצאות צרורות בכיס שבדדיהן.

ורבי יוסי אוסר בכלל, חוץ מן הרחלות הכבונות.

רבי יהודה אומר: עזים יוצאות צרורות כדי ליבש את חלבן. שלצורך זה הוא מהדק את הכיס טוב ואין חשש נפילה. וכן לא נחשב למשווי, שהרי לצורך גופה, הוא, כדי שלא יכחישנה החלב.

אבל לא בשביל ליחלב את חלבן לתוך הכיס! שבכך שטוענת את החלב בכיס הרי זה משאוי⁽⁶⁴⁾.

ומעתה, ברייתא אחת סוברת כתנא קמא שמתיר. והברייתא השניה כרבי יוסי שאסר.

ואיבעית אימא: הא והא רבי יהודה. ולא קשיא.

כאן הברייתא ששינו שמוטר, מדברת בצרורות כדי ליבש.

וכאן ומה ששינו שאסור, מדובר בצרורות כדי ליחלב⁽⁶⁵⁾.

תניא: אמר רב יהודה: מעשה בעזים של בית אנטוכיא, שהיו דדיהן גסין, ונגררים על הקוצים. ועשו להן כיסין, כדי שלא יסרטו דדיהן.

תנו רבנן: מעשה באדם אחד שמתה אשתו. והניחה בן לינק. ולא היה לו שכר מניקה ליתן. ונעשה לו נם, ונפתחו לו דדין, כשני דדי אשה. והניק את בנו.

אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה, שנעשה לו נם כזה!

אמר ליה אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה. שנשתנו לו סדרי בראשית⁽⁶⁶⁾.

התוספות שהכיס מיועד שלא תיסרט הבהמה אלא שאם עושים זאת גם כדי לייבש מהדקים את הכיס ומותר, וכשעדיין צריכה ליחלב לא מהדקים ואסור. וראה מהרש"א.

65. כתב המהרש"א שמכאן למד רש"י לשנות את פירושו ממה שפירש במשנה, שהרי לכאורה חילוקו של רב יוסף הוא אותו חילוק של רב יהודה בין מיהדק ולא מיהדק? ולכן שינה רש"י את פירושו כאן וכתב שליחלב אסור מצד נשיאת החלב ולא כפירושו במשנה שאסור משום שאינו מהודק. וראה שפת אמת.

66. וכתב הגר"א שלא נחלקו, אלא אביי הוסיף

בזה תנאים במשנה, אלא שהיה ניחא ליה לפרש שתי ברייתות שנשנו בסתמא לפי תנא אחד. והריטב"א פירש שכולם מודים שעדיף להעמיד הברייתות כמו תנא אחד אלא שרב יוסף הקשה שדחוק לפרש בלא מיהדק כיון שבדרך כלל מהדקים את הכיס. ועוד שאם אין הכיס מהודק אין חידוש בברייתא שאסור לצאת בו.

64. רש"י. והקשו התוספות אם כן פשיטא שאסור לה לצאת שהרי היא נושאת את החלב? ולכן פירשו שהכיס מונע מהחלב לצאת מגופה, ומותר משום שנחשב כמלבוש כמו רחלים כבונות שעשוי לשמור על הצמר, וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה. עוד פירשו

שמתוך שכיסתה עצמה לא הכיר בה בעלה. אמר לו רבי חייא: אין זו מעלת האשה. לפי שזו דרכה בכך. שדרך כל אשה לכסות את עצמה. וכל שכן אשה זו, שהיתה צריכה לכסות את מומה. אלא כמה צנוע אדם זה, שלא הכיר באשתו שהיא גידמת.

שנינו במשנתנו: זכרים יוצאין לבובין.

והוינן בה: מאי "לבובין"?

אמר רב הונא: תותרי! שמחברים אותם בקשר שנים שנים, כדי שלא יברחו⁽⁶⁸⁾. וחדשה המשנה שהם יוצאים בקשר זה שאין הוא משוי אלא צורך שמירת גופם.

והוינן בה: מאי משמע דהאי "לבובין" — לישנא דקרובי [חיבור] הוא?

אמר רב יהודה: בא וראה כמה קשים מזונותיו של אדם. שבשביל שיינק בנו, נשתנו עליו סדרי בראשית, ולא זכה להתפרנס בדרך רגילה.

אמר רב נחמן: תדע⁽⁶⁷⁾ שכך הוא, דהרי מתרחיש ניסא מן השמים להצלת כמה נפשות אדם. אבל לא שכיח דאברו [שיבראו] מזוני לצדיקים בביתם, כגון שימצאו חייטין גדלים באוצרותיהם.

נמצא שהשגת מזונות קשה יותר מהצלת נפשות בדרך נס.

תנו רבנן: מעשה באדם אחד שנשא אשה גידמת. ולא הכיר בה שהיא גידמת עד יום מותה.

אמר רב: בא וראה, כמה צנועה אשה זו.

שעל אותו אדם שנעשה לו נס אמר אביי שהוא גרוע, אבל גם בצדיקים גמורים שנעשו להם ניסים גלויים, מצינו שעל פרנסתם לא נעשה נס. 68. רש"י. והרי"ף והרמב"ם [שבת כ, יב] פירשו שתותרי היינו מטלניות מרוקמות שמייפין בהם את הבהמה, והראב"ד שם תמה הרי מה שעשוי לנוי אסור? וראה לעיל במשנה [נא, ב] שנחלקו בזה הראשונים ודעת רש"י שאף מה שעשוי לנוי אם דרך הבהמה בכך מותר.

והאור שמח [שם] תירץ על השגת הראב"ד, שלפי פירוש הרי"ף צריך לומר שביאור הגמרא בלשון "לבובין" לשון קירוב, הכונה היא שמייפים את הבהמה כדי שידקקו להם הנקבות ויתעברו — וקירוב היינו קירוב הדעת, כלשון הפסוק "לבבתיני אחותי כלה", ומיושב בכך הסיבה שמותר משום שאינו לנוי בעלמא אלא צורך הבהמה, ומה שאסרו העשוי לנוי הטעם הוא משום שאין תכשיט לבהמה והנוי הוא

שמהנס ניכר שלא נעשה רק בזכותו שאם כן היה הנס שיתפרנס בריוח, אלא שאף זכות הבן גרם לנס כדי שיתקיים, וכן כתב היעב"ץ. והמהרש"א פירש לשון "גרוע" שכיון שנעשה לו נס גלוי נתמעטו מזכויותיו "ונגרע" על ידי הנס.

ובספר ביאורי הגר"ח מואלוז'ין מובא, שתמה הגר"ח הרי מצינו כמה וכמה תנאים ואמוראים שנעשו להם ניסים גלויים [כמו רבי מאיר בעל הנס ורבי חנינא בן דוסא] ושבתו זאת חז"ל? ותירץ, שאם נעשה נס לחכם וחסיד ידוע, בודאי שהסיבה היא מצד מעלתו הגדולה, אבל כאן לא נאמר מעשה "בחסיד" אחד אלא "מעשה באחד" והיינו שלא היה ידוע כבעל מעלות ומעשים טובים, ולכן עליו אמרו שהנס לא מלמד על מעלתו אלא להיפך שהוא גרוע שנשתנה מסדרי בראשית. וראה להלן.

67. כתב בספר שבת של מי שרב נחמן מוסיף

ומשנינן: **מדכתיב "לבבתני אחותי בלה"**.
שומר הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל:
קרבתי אצלך, מחמת נוי מעשיך.

**עולא אמר: יוצאין "לבובין", היינו שיוצאין
בעור שקושרין להם כנגד לבם, כדי שלא
יעלו עליהן זאבים.** שדרך הזאבים לאחוז את
הבהמה בלה. [ולבובין מלשון לב].

ומקשינן: אם כן, מדוע נקטה המשנה דוקא
בזכרים? וכי זאבים בדוקא אזכרים נפלי,
ואנקבות לא נפלי?

ומשנינן: דוקא זכרים יוצאין לבובין, משום
דהזכרים מסני [מהלכים] בריש עדרא.

ושוב מקשינן: וכי זאבין דוקא בראש עדרא
נפלי, ובסוף עדרי לא נפלי?

ומשנינן: אלא הזאבים נופלים על הזכרים
בלבד, משום דהזכרים שמני [שמנים]!

ושוב מקשינן: וכי בנקבות ליכא שמני?

ותו מקשינן: וכי מי ידעי זאבים להבחין בין
הני זכרים להני נקבות?

ומשנינן: אלא דוקא אזכרים נפלי, משום
דהזכרים זקפי חוטמייהו ומסגו כי דוו
[מהלכים כשהם מביטים לכאן ולכאן].
לפיכך הזאבים מתקנאים בהם, שסבורים
שרוצים להלחם בהם, ונופלים עליהם.

רב נחמן בר יצחק אמר: מהי כונת המשנה

"לבובין"? עור שקושרין להן תחת זכרותן,
כדי שלא יעלו על הנקבות (69).

וממאי מהיכך למד שזו הכונה במשנה?
מדקתני סיפא: והרחלים יוצאות שחוזות.

והוינן בה: מאי "שחוזות"?

ומפרשינן: שאוחזין האליה שלהן למעלה
וקושרים אותה כלפי הגב, כדי שלא תתכסה
ערותן, ויעלו עליהן זכרים.

ולכן פירש שכונת המשנה "זכרים יוצאין
לבובין", בעור שקושרים להן תחת זכרותן.
שזה אותו ענין שמדובר בו בסיפא של
המשנה:

רישא, כדי שלא יעלו על הנקבות. וסיפא,
כדי שיעלו עליהן זכרים.

והוינן בה: מאי משמע דהאי "שחוזות",
לישנא דגלויי הוא, כמו שפירשנו? ואיך
מרומז הפירוש במלה: "שחוזות"?

ומשנינן: כדכתיב "והנה אשה לקראתו,
שית זונה ונצורת לב" ו"שית זונה" הוא
נוטריקון של "שחוזות".

שנינו במתניתין: הרחלים יוצאות ככולות. א-ד

והוינן בה: מאי "כולות"?

ומפרשינן: שמכבלין [קושרים] את האליה
שלהן למטה, כדי שלא יעלו עליהן הזכרים.

שכל האוקימתות שבגמרא בפירוש לבובין הם
נכונים לדינא, והמהלוקת היא רק איך לפרש את
לשון המשנה.

69. וכתבו התוספות שלפי ביאור זה הלשון

להנאת הבעלים ולא לצורך הבהמה.
והקרבן נתנאל [ה, אות כ] הביא פירוש נוסף
מהערוך שהיו קושרים לבהמה את הרגליים זו
לזו כדי שלא תרחיב פסיעותיה, וקירוב היינו
קירוב הפסיעות. ומבואר ברמב"ם והפוסקים